

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Закарпатський музей народної архітектури та побуту
Мукачівський історичний музей «Замок Паланок»
Український інститут національної пам'яті
Закарпатська академія мистецтв Львівський національний
університет імені Івана Франка
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Відокремлений структурний підрозділ ЗВО «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна» Дубенська філія

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ МУЗЕЙНОЇ, АРХІВНОЇ ТА БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ

Збірник тез доповідей

I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

6 лютого 2026 року

Мукачево – 2026

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(Протокол № 2 від 25 березня 2026 р.)*

Редакційна колегія:

Туріс І. Ю. – кандидатка філологічних наук, доцентка, проректорка з науково-педагогічної роботи Мукачівського державного університету;

Коробка Ю. В. – кандидатка історичних наук, доцентка, в.о. завідувача кафедри готельно-ресторанної та музейної справи Мукачівського державного університету;

Романишин Ю. Л. – докторка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу;

Постельжук О. М. – кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка, завідувачка кафедри інформаційних та комп'ютерних технологій відокремленого структурного підрозділу ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Дубенська філія;

Мовчан К. М. – директорка наукової бібліотеки, старша викладачка кафедри готельно-ресторанної та музейної справи Мукачівського державного університету;

Моргун А. В. – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри готельно-ресторанної та музейної справи Мукачівського державного університету.

Тези доповідей представлені в авторській редакції. Відповідальність за якість публікацій, достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори.

C59

Сучасні практики музейної, архівної та бібліотечної справи: збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 6 лютого 2026 року. Мукачево: РВВ МДУ, 2026. 140 с.

Збірник містить тези доповідей I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні практики музейної, архівної та бібліотечної справи», які висвітлюють актуальні проблеми збереження, комплектування, обліку та популяризації культурної спадщини в умовах воєнних викликів і цифрової трансформації.

Видання призначене для науковців, викладачів, здобувачів освіти, працівників музеїв, архівів, бібліотекарів та інших практичних фахівців.

Юлія КОРОБКА
м. Мукачєво

Вадим КОРОБКА
м. Київ

МУЗЕЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ «ВІЙНА ВПРИТУЛ»: ЦИФРОВІ СВДЧЕННЯ

Війна Росії проти України призвела до масових людських втрат, а також до руйнування музеїв, освітніх закладів, храмів і цивільної інфраструктури по всій країні. За таких умов традиційні форми музейної діяльності виявилися суттєво обмеженими, зокрема, й через постійну фізичну небезпеку.

Однією з відповідей на ці виклики став VR-проект «Війна впритул», започаткований у 2022 році як музей віртуальної реальності, присвячений фіксації та осмисленню воєнного досвіду. Він поєднує документування, меморіалізацію та публічне відтворення наслідків війни, що дозволяє розглядати його як нову форму музейної практики в умовах воєнних викликів. Зруйновані об'єкти в музеї представлені за допомогою панорам 360°, аерозйомки та 3D-візуалізації, що дає змогу відтворити масштаби руйнувань навіть після їх зникнення з реального простору [1, с. 43]. Реалізацію ініціативи здійснила команда у складі Дмитра Матяша, Миколи Омельченка, Юлії Матяш, Олексія Сивака, Юрія Зозулі та Сергія Орлика.

Одним із найбільш трагічних цифрових свідчень у музеї віртуальної реальності «Війна впритул» є так званий «автомобільний цвинтар» в Ірпені, сформований із знищених цивільних автомобілів, зібраних у районах Ірпеня та Бучі. Ці об'єкти пов'язані зі спробами евакуації мирного населення з окупованих територій і постають як матеріальні свідчення насильства, вчиненого проти цивільних осіб [2].

Просторово та змістовно «автомобільний цвинтар» пов'язаний із зруйнованим мостом через річку Ірпінь, підірваним українськими військовими 25 лютого 2022 року з метою стримування наступу російських сил на Київ. У період активних бойових дій цивільне населення шукало притулок безпосередньо під зруйнованим мостом, рятуючись від авіаційних ударів і артилерійських обстрілів. Візуальні свідчення з цього місця набули широкого міжнародного розголосу й

були інтегровані до віртуальної експозиції музею як один із найбільш промовистих образів перших тижнів повномасштабного вторгнення [3].

Значну частину цифрових меморіальних свідчень у проєкті «Війна впритул» становлять культурні та громадські інституції, які до 2022 року виконували роль осередків культурного і духовного життя, а також повсякдення. Будинки культури в Ірпені та Макарові, зруйновані внаслідок обстрілів, у цифровому форматі постають як свідчення цілеспрямованого нищення цивільної культурної інфраструктури [4–6].

Особливо показовим є приклад Національного літературно-меморіального музею Григорія Сковороди у селі Сковородинівка Харківської області, знищеного в ніч проти 7 травня 2022 року. У межах проєкту музей відтворено через зіставлення довоєнного інтер'єру та зафіксованих після війни руїн [7; 8]. Такий експозиційний контраст дозволяє відтворити втрату не лише матеріального об'єкта, а й культурного простору національної пам'яті, посилюючи емоційний вимір сприйняття війни та її наслідків.

Вознесенська церква в селі Лукашівка, зведена у 1913 році, та будівля Музею українських старожитностей Василя Тарновського в Чернігові до війни були носіями історичної тяглості та національної культурної пам'яті. У 2022 році ці об'єкти зазнали майже повного знищення. Їх цифрова меморіалізація [9; 10] дозволяє зафіксувати не лише матеріальні втрати, а й крихкість об'єктів пам'яті в умовах війни.

Пошкоджений під час окупації пам'ятник Тарасу Шевченку в Бородянці у VR-проєкті показано як наочне свідчення атаки на культурні символи української ідентичності [11]. У цифровому просторі він набуває нового меморіального статусу – не просто як пошкоджений об'єкт, а як нагадування про свідоме нищення української культури.

Важливе місце серед цифрових меморіальних свідчень руйнації посідає зафіксована у 2023 році публічна експозиція знищеної російської військової техніки, розміщена з нагоди Дня незалежності України на Хрещатику в Києві [12]. У межах проєкту «Війна впритул» ця експозиція представлена як цілісний комплекс цифрових меморіальних об'єктів. Знищена техніка розглядається не у військово-технічному аспекті, а як речові джерела, що документують характер і наслідки збройної агресії. Водночас, експозиція має чітко окреслений символічний вимір. Вона експонує образ опору загарбникам і фіксує досвід ведення українським народом Війни за Незалежність України. У

такий спосіб публічний міський простір трансформується на тимчасовий меморіально-експозиційний майданчик, а цифрова фіксація забезпечує збереження цього досвіду для подальших часів.

Музей віртуальної реальності «Війна впритул» показує, як у час війни можна зберігати й осмислювати пам'ять тоді, коли звичні музейні форми стають небезпечними або неможливими. Завдяки цифровій фіксації зруйнованих об'єктів, а також фото- й відеосвідченням, зібрані матеріали не лише документують події, а й зберігають пам'ять про пережите та про те, що вже зникло з реального простору.

У такому вигляді музей стає простором, де війна постає не абстрактно, а через людський досвід, втрати й опір. Досвід «Війни впритул» засвідчує перспективність цифрових музейних практик для збереження культурної пам'яті в умовах Війни за Незалежність України.

Список використаних джерел

1. Коробка Ю. В., Коробка В. М. Цифрові музейні та позамузейні онлайн-експозиції про війну за незалежність України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія.* 2025. №43. С. 37–54. DOI: <https://doi.org/10.34079/2518-1521-2025-15-43-37-54>.
2. Знищені автомобілі, Ірпінь. Війна впритул. URL: <https://war.city/uk/objects/znyssheni-avtomobili/> (дата звернення: 1 грудня 2025).
3. Ірпінський міст. Наслідки війни. Війна впритул. URL: <https://war.city/uk/objects/irpinskyj-mist-naslidky-vijny/> (дата звернення: 1 грудня 2025).
4. Будинок культури, Ірпінь. Війна впритул. URL: <https://war.city/uk/objects/palace-of-culture-irpin-budynok-kultury/> (дата звернення: 1 грудня 2025).
5. Будинок культури в Макарові. Війна впритул. URL: <https://war.city/uk/objects/budynok-kultury-v-makarovi/> (дата звернення: 1 грудня 2025).
6. Коробка Ю. В., Коробка В. М. Вказана праця. С. 43.
7. Знищення музею Сковороди. Українці порівнюють Росію з ІД і закликають виключити з ЮНЕСКО. BBC NEWS Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61362020> (дата звернення: 15 грудня 2025).
8. Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди. Війна впритул. URL: <https://war.city/uk/tours/874/> (дата звернення: 1 грудня 2025).
9. Будинок Музею Українських Старожитностей Василя Тарновського. Війна впритул. URL: <https://war.city/uk/objects/budynok-muzeyu-ukrayinskyh-starozhytnostej-vasylya-tarnovskogo-chernigivska-oblasna-biblioteka-dlya-yunatstva/> (дата звернення 1 грудня 2025).
10. Пам'ятник Тарасу Шевченку в Бородянці. Війна впритул. URL: <https://war.city/uk/objects/monument-to-taras-shevchenko-in-ukraine-stopwar/> (дата звернення 1 грудня 2025).
11. Розбита російська техніка у Києві. Війна впритул. URL: <https://war.city/uk/tours/rozbyta-rosijska-tehnika-u-kyievi/> (дата звернення 15 січня 2025).